

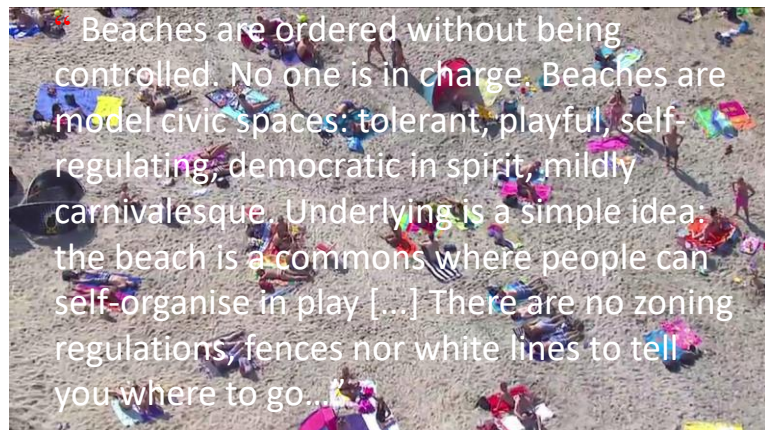
Informatie over de film en de inspirerende betrokkenheid en plannen van Jacob Spaander bij de eerste vertoning op 3 juni j.l. is hieronder toegevoegd.

BabelCinema 'Plannen voor Plaats', verslag presentatie, zondag 18 november 2018

Ditmaal na de documentaire een andere gastsprekerster, Dana Ponec, een architect met een missie. Zij leidt samen met Katja de Winter het bureau Ponec De Winter. Dana houdt zich bezig met ruimtelijke ontwikkelingen in de leefomgeving en de processen die daarbij horen, in de breedste zin van het woord. Als ontwerper, strategisch adviseur en als docent. Zij doet dit bewust nooit alleen: voor een zo complex organisme als de leefomgeving is gezamenlijke wijsheid nodig.

Vandaar Dana's nauwe samenwerking met o.a. The Beach op de Garage Notweg in Amsterdam-Osdorp en ook het advieswerk voor MooiNoord-Holland (voorheen WZNH) als ambassadeur voor omgevingskwaliteit. De visie van The Beach, waar Dana lid is van het kernteam, blijkt goed aan te sluiten bij het gedachtegoed van Charles Leadbeater, die in zijn boek *We-think: the power of mass creativity* (2008) de metafoer van 'the beach' gebruikt.

Het strand weerspiegelt de manier van denken en doen, die tekenend is voor het perspectief op het organiseren van creatieve processen van innovatie. Leadbeater stelt in zijn boek dat massaparticipatie, in plaats van massaconsumptie en -productie, de sleutel is tot hoe we in de toekomst ons leven, onze maatschappij en onze bedrijven zullen inrichten.

The Beach is een lab voor sustainist design, die met mensen & organisaties projecten maken die gemeenschappen versterken. Sustainisme is het nieuwe woord voor een nieuw tijdperk en biedt een ander perspectief op ontwerpen en ontwerpprocessen, die sociale en ecologische duurzaamheid verbindt. Waarden als duurzaamheid, menselijke maat, eerlijk delen zijn daarbij het kompas. Het ontwerpen van nieuwe vormen van relaties – het maken van nieuw maatschappelijk weefsel – en onderzoek naar de onderliggende processen is de kern van de activiteiten. Met o.a. een stadslab, buurttuin en een plek (hub) voor ontmoeten voor de hele buurt en alle bewoners en bezoekers. You are what you share!

Volgens deze 'leefregels' heeft Dana onlangs o.a het project Augustanahof in het Amsterdamse Bos & Lommer benaderd en op deze wijze ontwikkeld.

Een plek waar een mix van jong en oud naar alle tevredenheid samen woont.

Natuurlijk is de situatie van de woonwereld in België niet helemaal hetzelfde als hier in Nederland, maar de urgentie om ook hier - eigenlijk het meest belangrijke aspect - hoe we wonen en leven als uitgangspunt te nemen in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is zo voor de hand liggend!

Tot de jaren '80 bepaalde 'vadertje staat' (ja, vooral de heren!) deze ordening en bebouwing. Dit is nu nog terug te vinden in de ruimtelijke beleving.

Langzamerhand is dit verschoven naar 'private' marktpartijen en werden op kleine schaal bestaande en toekomstige bewoners soms hierbij betrokken. Het succes van Java-eiland in Amsterdam is mede door de 'ronde tafelgesprekken' en het stedenbouwkundige, ruimtelijke en architectonische vertalen hiervan tot stand gekomen. Een plek waar iedereen prettig naar wens kan wonen en werken.

Meer en meer zegt de overheid dat we moeten participeren. Zelf aan de slag dus, maar hoe gaan we dan om met de ruimtelijke beleving?

Door opschaling en een grotere constructie met meer en verschillende partijen (en dus o.a. ook meer managers) in de huidige bouwontwikkelingen, lijkt ieder nu hierin vaak zijn/haar eigen belang te willen prioriteren en het algemene basisbelang uit het oog te verdwijnen.

Wat moet anders en met wie?

Veel kan anders en moet beter, maar hoe?

Veel mensen willen anders leven, en hiertoe zelf initiatief nemen. Ook blijken hardnekkige maatschappelijke vraagstukken vaak niet op te lossen binnen bestaande systemen.

Maar er zijn nieuwe 'sporen' in het maatschappelijk landschap. Deze laten zien dat er door creatieve denkers en makers hard wordt gewerkt aan nieuwe oplossingen.

(Jacob Spaander wees ons de vorige keer al op de soortgelijke gedachte van Albert Einstein:

'We kunnen een probleem niet oplossen met de denkwijze die dit heeft veroorzaakt')

Ook de **ontwikkelingen in Poelenburg** en de plannen voor het Oostzijderveld in Zaandam probeert Dana volgens de leefregels van 'the Beach' aan te pakken.

Door de crisis zijn de sloop en nieuwbouwplannen hier ingekrompen tot het alleen maar renoveren van de flatwoningen. De rol van de gemeente heeft zich beperkt tot het opstellen van een 'leidraad voor ruimtelijke kwaliteit' in deze wijk.

Met de woningbouwverenigingen zijn in deze convenant uitgangspunten geformuleerd door benoeming van bestaande kwaliteiten en het geven van handreikingen voor versterking en verbetering hiervan. Duidelijk is dat elke locatie en situatie hierin maatwerk vereist. En dat dit alleen tot stand kon en kan blijven komen door te observeren, te analyseren en te delen met alle belanghebbenden, vanuit het bestaande leven en gesprekken/contacten met de bewoners.

De wijk kwam 2 jaar geleden behoorlijk negatief in het nieuws door de vlogs van Ismail Ilgun, maar deze mening werd door velen niet gedeeld. Poelenburg beschikt wel degelijk over positieve kanten, ook in het samenzijn en samenleven.

De grote bebouwde kracht, kwaliteit en identiteit van de buurt zit in het genuanceerde samenspel van de gebouwen met doorzicht, gelaagdheid en beslotenheid van de onbebouwde ruimte in combinatie met het groen.

Deze kwaliteiten zullen de basis en integratie met de hele buurt gaan vormen voor het nieuw te bouwen '**Poelenburg aan de watering**' waarbij het specifieke karakteristieke beeld van de bebouwing hier eigentijds zal worden voortgezet. Ook hier is het voor de betrokkenheid van de hele wijk van groot belang dat een goede en veilige bereikbaarheid voor alle voetgangers en fietsers opgenomen is in deze ontwikkeling.

de bestaande bouw uit het verleden

enkele nieuwe inspiratiebeelden

Een heel ander nieuw wijkje - met als uitgangspunt een aantal kwaliteitsdoelstellingen voor de omgeving - zal verrijzen in **het Oostzijderveld** bij de Prins Bernhard rotonde.

	<p>1 - ÉÉN MET DE METROPOOL AMSTERDAM betekenis in een groter geheel, Een nieuwe buurt met een eigen karakteristiek, verbonden met de naastliggende buurten, Zaanstad en de wijdere wereld.</p>
	<p>2 – VERBONDEN MET HET ZAAANSE LANDSCHAP continuïteit & collectief geheugen, De nieuwe ontwikkeling zal voortborduren op het collectieve geheugen van de plek in al zijn facetten: landschap, cultuurhistorie, geschiedenis en daarmee de identiteit.</p>
	<p>3 – EEN WIJK VOL PLEKKEN VOOR ONTMOETING verblijven, bezoeken, passeren, Onderdeel van recreatieve routes, Rondje Kogerveldwijk, “Hubs” een reden om te komen.</p>
	<p>4 – ZAAANSE MIX ALS CONSTANTE, De Zaanse mix als inspiratie voor zowel bebouwing als programma.</p>
	<p>5 – MENSEN MAKEN OOSTZIJDERVERELD plek voor de gemeenschap. Geef de mensen de ruimte om zich de omgeving eigen te maken en versterk daarmee de sociale cohesie</p>
	<p>6 – EEN GOED PROCES INTEGREERT KWALITEIT de weg erheen, hoe en met wie, Bij een kwalitatief raamwerk voor omgevingskwaliteit horen ook afspraken over de weg tot realisatie</p>

Deze uitgangspunten en de 'grex' (grondexploitatie) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, waarbij allereerst onderzocht wordt of bouwplannen binnen deze kwalitatieve doelstellingen haalbaar zijn. De eerste architectuurplannen voor **'Oosterpark'** zijn een Zaanse mix van een parklaan met laagbouw en rondom appartementsgebouwen.

Bert Pots vat de film en woorden - en vooral het vele beeldmateriaal - van Dana samen: Het is overduidelijk dat zowel de Vlaamse bouwmeester, Leo van Broeck, als 'onze' ambassadeur voor de leefomgeving, Dana Ponec, vinden dat het anders moet! Ook voor de bezoekers lijkt dit een feit. Dat dit volgens Dana niet alleen aan managers overgelaten moet worden, is een beeld waarin Co Vrouwe zich niet herkent, maar misschien bij projecten wel speelt. Hij pleit daarom om vanuit elke positie/betrokkenheid voor een nieuwbouwproject allereerst een overkoepelend engagement vast te leggen, het bouwproject an sich is immers niet het hoofddoel. In kleinere concepten kunnen dan de deelbelangen van deze managers (= voor hen een hoofddoel) worden vastgelegd, hetgeen uiteindelijk weer in ieders belang is.

Ook Gert Grandiek maakt zich soms zorgen over enige vervreemding bij ontwikkelaars over de vraag voor wie zij wat doen (als zij die vraag al stellen...). In de kern zouden er bij plannen voorwaarden moeten worden opgenomen om kwantiteit niet voorop te stellen en dat de aanleiding van groei moet gaan over kwaliteit. Interesse in een andere manier van wonen lijkt er wel te zijn, maar wordt door alle partijen (overheid, woningbouwverenigingen, projectontwikkelaars, enz.) die dit mogelijk zouden kunnen/moeten maken niet of nauwelijks opgepakt. Een andere basis voor de berekening van de opbrengst (incl. de waarden van het Sustainisme...) van de grondexploitatie (die 'grex' dus) zou hierin wellicht verandering kunnen brengen?!

De stad is het meest complexe samengaan van belangen dat we kennen
Ingrepen in onze leefomgeving vragen om collectieve wijsheid

Zo 'simpel' is de omslag dus eigenlijk. Op een frisse manier weer kijken hoe we willen wonen, werken en samenleven, mede met de winst van het inkrimpen en een ander gebruik van de ruimte. Door even anders 'aan de knoppen te draaien' met een inclusieve berekening van de kosten en waarden hiervan. Hier worden we toch allemaal beter van!

Hoogste tijd dus dat deze grondslag zo snel mogelijk de norm gaat worden en initiatieven met deze visie in Zaanstad direct krachtig - als pilot - ondersteund gaan worden.

'Plannen voor plaats', een actueel betoog over de verdichtingopgave van de steden gemaakt door Nic Balthazar, 3 juni 2018

De grote klapper van de eerste editie van het Zaanse Filmfestival was de Pink Floyd-special. Ook de Grace Jones-documentaire was uitverkocht. In het teken van de verdichtingopgave van de steden met ruimte voor stedelijke vergroening vertoonde Babel 'Plannen voor plaats', een documentaire gemaakt in oktober 2017. Deze trok helaas geen hordes film liefhebbers.

Dit deed echter niet af aan de kwaliteit van de documentaire. De 12 belangstellenden waren na afloop dan ook zeer tevreden over wat ze te zien en horen kregen.

Werd de ruimtelijke ordening van onze Zuiderburen door voormalig burgemeester Ruud Vreeman enkele jaren geleden nog verguisd, nu lijken zij koploper te worden met deze inspirerende - en vooral noodzakelijke - frisse zienswijze. Jammer dat vele vragen - zoals a. dreigen de bestaande wijken de nieuwe achterstandswijken te worden, b. moet de gemeente ook aan de openbare ruimte eisen stellen aan ontwikkelaars en c. welke kwaliteitsslag kan/wil/moet Zaanstad hierin maken?- door afwezigheid van verantwoordelijken hiervoor, niet gesteld konden worden.

Binnen het 1e Zaanse Filmfestival met als overkoepelend thema ontmoeting werd deze film van de Vlaamse Bouwmeesters vertoond. Voor onze burens is het glashelder: we moeten krimpen met het gebruik van de ruimte en de hoofdvraag is niet óf maar hoe we dit anders gaan doen en daar ook nog beter van worden! Stedelijke verdichting niet alleen met hoogbouw, maar ook creatieve laagbouw waar wij dichter, warmer en collectiever met elkaar samenleven.

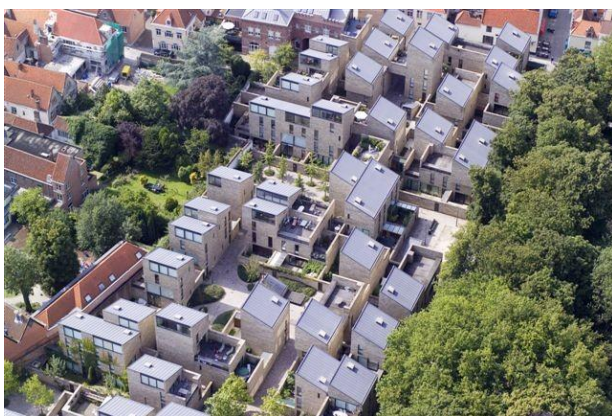
Hoe de stad van morgen gezonder en groener, haar OV beter georganiseerd en 'koning' auto definitief van haar troon gestoten kan worden. Kortom, van kwantitatieve groei naar kwalitatieve groei; van meer naar beter.

Centraal staat dat het denken over wonen anders moet!

Minder bezitterig en minder individualiteit, waarbij de private unit kleiner is en ieder toch zijn/haar eigen stukje 'buitenprivé' heeft, mits het niveau van de gedeelde buitenruimte hoge kwaliteit heeft.

Delen (zoals co-housing) is het nieuwe vermenigvuldigen en het mengen van wonen en werken is belangrijk.

Het 'Pandreitje' in Brugge, een experiment van 100 woningen op 1 hectare, waarvan

*1/4 bebouwd is
1/4 tuin/terras van woning is
2/4 collectieve ruimte is*

Gemeenten zijn/waren gericht op industriële- en woonontwikkelingen, dit bracht geld op. En bouwers zijn 'omzetboys'. Dit kan wederzijds doorbroken worden door open/publieke ruimte een verdienpunt (= waarde, dus geld) te geven.

De verbeelding over ruimte speelt ook een grote rol. Een stad bestaat niet alleen uit gebouwen, hiertussen ligt de collectieve open ruimte, die bij een herontwerp een katalysator kan zijn voor ontmoeting en samenleven.

De stadsluifel in Antwerpen op het Theaterplein voor de schouwburg

De stad moet tevens van kleur veranderen door de stad te vergroenen. Elke uitbreiding met stenen zal evenveel groen diep naar binnen moeten halen. Niet alleen met parken en stadstuinen, maar ook met de 'echte' natuur door een verbinding met het omliggende landschap te maken.

Zolang er plaats wordt gemaakt voor de auto, zullen ze blijven komen. Door het gebruik van deelauto's en wellicht zelfrijdende auto's zijn straks maar liefst 10 keer minder auto's nodig. Misschien is het maatschappelijk draagvlak voor minder ruimtegebruik van auto's wel groter als we denken, omdat we niet goed kijken.

Ook collectief wonen moet een speerpunt zijn in het denken over de ruimtelijke verandering. Jonge mensen willen geen grote villa's meer, maar kleiner en gezelliger wonen en hiervoor minder te werken en meer te profiteren van hun leven. Deze toekomst kan gebouwd worden. We krijgen dan een wereld met meer zorg voor elkaar, meer fiets, meer natuur, meer/beter OV, minder files, minder fijnstof, veilige fiets- en wandelpaden en minder verkeersdoden. Doen we dit niet, dan gaan we straks zeker inboeten op comfort en welzijn.

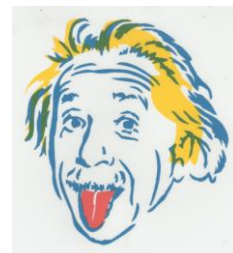
'Plannen voor de Zaan!'

Na afloop van de documentaire hield Jacob Spaander, nauw betrokken bij o.a. Zaanse Geluiden, Platform- en Ecodorp aan de Zaan, een pleidooi over de noodzaak dat we anders moeten omgaan met de aarde en met elkaar. Inspiratiebron in zijn denken is:

We kunnen een probleem niet oplossen met de denkwijze die het heeft veroorzaakt.

-Albert Einstein -

Een wijsheid die door velen vergeten lijkt te zijn...maar de Vlamingen nu wel weer in de smiezen lijken te hebben!

Mensen zijn zich steeds meer bewust van de waarde van de natuur, dat er verantwoord gebouwd moet worden en dat we toch naar een ander soort samenleving moeten als we willen overleven op deze planeet. Hij zegt niet dat alles wat er nu staat aan gebouwen slecht is.

Een flatgebouw is niet per definitie slecht, maar door het anders te benaderen/indelen kan het beter worden.

Groene ruimtes zijn belangrijk, maar het is nu nog een grote kostenpost. Toch is meer groen beter voor de gezondheid en vermindert het de hittestress. Door meer na te denken over het invullen van de ruimte creëer je een prettige omgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, maar waar ook plaats is voor een eigen plek.

De urgentie om anders te gaan leven is zichtbaar. Nu rekening houden met de indeling van ruimtes en nu oplossingen bedenken die generaties mee gaan, zijn nodig om ons wonen, werken en leven te verduurzamen.

maquette stedelijk Eco-dorp Tulpstraat Wormerveer

Wat wil Jacob?

Jacob had altijd de sterke wens een ecodorp te bouwen, die straks - *een intentieovereenkomst voor koop met de gemeente is inmiddels gezet* - vervuld kan worden door verbouw van een leegkomend schoolcomplex: Circa 20 wooneenheden (koop & huur) met gemeenschappelijke ruimtes en buitenruimte en een buurtfunctie. Het wordt geen commune of een verzameling "Hobbit-huisjes"!

Het stedelijk ecodorp wordt een Zaanse broedplaats én inspiratiebron voor het anders denken: de circulaire manier van bouwen, wonen, werken en samenleven!

Jacob is ook al zeer lang betrokken bij en bezig met stadsmoestuintjes (het creëren van kleine groene eilandjes waar mensen elkaar tevens kunnen ontmoeten) en met daktuinen.

De daktuin op het zorgcentrum 'Pennemes' in Zaandam, goed voor de bewoners en de buurt.

Jacob antwoordde dat dit bij Pennemes niet echt het geval was, maar dat hier de plantenbakken zodanig geplaatst zijn - n.l. op de draagmuren (en het gebruik van kunstgras) - dat het geen probleem oplevert.

Sinds 1,5 jaar ligt er op het dak van zorgcentrum Pennemes in Zaandam een daktuin, die in eerste instantie gebruikt wordt door eigen bewoners.

Opmerking uit de zaal: Dit soort tuinen is ook heel geschikt voor het aantrekken van diverse insecten.

Een van de andere aanwezigen vroeg zich af of alle daken constructueel geschikt zijn voor een daktuin.

Transformatie van de 'Amandelbloesem' in Wormerveer tot woonvorm voor de huidige/nieuwe tijd:

Een buurtwoonhuis voor Inwoners en organisaties, deze faciliteren en de ruimte geven

Door anders te denken kan er anders gebouwd worden:

- compacter, socialer en lagere parkeerdruk
- met sterke sturing, ondersteuning en pakket van eisen vanuit de Gemeente
- toekomstige bewoners, ontwikkelaars en woningcorporaties hierbij betrekken
- alle partijen bij elkaar brengen en praten over het belang van elk, we zijn immers allemaal verantwoordelijk voor onze toekomst

Plan 'Bannenhoven' met veel aandacht en kwaliteit voor de openbare ruimte

Jacob besloot zijn presentatie met de wijze woorden: 'WAT JE NU NEERZET LAAT JE OOK ACHTER!'